

УДК 342.7.116:37.014

А. Б. Діхтярук
здобувач Інституту законодавства
Верховної Ради України

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ВИЩУ ОСВІТУ

Постановка проблеми. Право на освіту належить до фундаментальних прав та свобод людини і громадянина. В умовах сьогодення освіта виступає рушійним механізмом соціально-економічного розвитку суспільства та держави. Як наслідок підвищується цінність вищої освіти як базового елементу процесу становлення особистості, її інтелектуального потенціалу та набуття відповідної професійної кваліфікації. Тож, в першу чергу слід визначитися з поняттям та змістом конституційного права на вищу освіту.

Аналіз дослідження проблеми. Вивченню питань реалізації конституційного права на освіту, яке має першочергове значення для налагодження ефективної діяльності сучасного суспільства та держави, приділялася й приділяється значна увага. Особливої уваги з боку науковців-правників зазнали проблеми, пов'язані з визначенням поняття, змісту та структури конституційного права на освіту. Ці питання різною мірою розглядалися у фундаментальних теоретико-правових працях таких вчених, як: С.С. Алексєєв, С.К. Андрейчук, В.О. Боняк, Т.В. Грачова, В.Г. Кремень, О.Ф. Мельничук, І.М. Мищак, П.М. Рабинович, Ю.М. Тодика, О.С. Якушина та інші.

Окремі теоретичні проблеми щодо розуміння змісту та структури конституційного права на вищу освіту його місця в системі конституційних прав та свобод людини і громадянина досліджувалися такими ученими, як: А. Кароль, У.М. Прапан, К.М. Романенко, М.О. Русін, М.О. Тимошенко, Є.В. Хоменко, Р.В. Шаповал та інші. Водночас, слід констатувати, що до сьогодні не склалося усталеного підходу щодо визначення поняття права особи на вищу освіту, його змісту та структури.

Мета статті – визначити поняття конституційного права на вищу освіту та здійснити аналіз змісту цього права.

Виклад основного матеріалу. У системі конституційних прав і свобод людини і громадянина право на освіту (у тому числі вищу) займає особливе місце. Загальновідомо, що освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави [1].

Аналізуючи конституційну природу права на вищу освіту, вітчизняні дослідники зауважу-

ють, що «конституційне регулювання питань вищої освіти та її складових, відповідне програмування правового закріплення цієї сфери суспільних відносин є об'єктивним відображенням загальносуспільного значення та функціональних властивостей феномену вищої освіти для розвитку особистості, суспільства і держави, втіленням суспільної цінності зазначеного феномену в сучасних умовах розвитку глобалізованої цивілізації» [2].

Наразі право на освіту (вищу освіту) включене до міжнародних стандартів прав людини й закріплене у міжнародних і національних нормативно-правових документах. Стаття 53 Основного Закону України встановлює право кожного на освіту. На міжнародному рівні право на освіту (вищу освіту) передбачене в ст. 26 Загальної декларації прав людини 1948 року, ст. 2 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 року, ч. 1 ст. 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 року, ст. 14 Хартії Європейського союзу про основні права 2000 року, документах Болонського процесу тощо. Підпунктом с п. 2 ст. 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права визначається ступінь вищої освіти, встановлюється її відкритість і доступність з урахуванням здібностей кожної людини та поступовою можливістю отримання її на безоплатній основі.

Зміст будь-якого права базується на його внутрішніх закономірностях, усталених та тільки йому притаманних ознаках в яких розвивається багатогранність форм його функціонування та розвитку. Тож дослідження права на вищу освіту слід розпочинати з аналізу термінологічних визначень, якими оперує правова наука вивчаючи згаданий правовий феномен.

З цього приводу М.О. Тимошенко зазначає, що «в юридичній літературі існують різні концептуальні підходи до дефініції права на вищу освіту та специфіки його правового забезпечення. Та всі вони так чи інакше узалежнюються від концептуального бачення різними вченими змісту та особливостей права на освіту як базового, вихідного, першопочаткового» [2].

Опираючись на наведене твердження, вважаємо за доцільне навести окремі наукові позиції щодо визначення базового поняття права на освіту. Отже, на думку О.А. Павлюх, право на освіту є нормативно-структурованою властивістю буття та формою реалізації інтересів особистості, що

визначає міру індивідуальної свободи людини, зумовленою властивостями політичної, соціально-економічної та культурної діяльності держави в освітньому процесі, що розкриває характер взаємин особистості, суспільства і держави у цій галузі [3].

Зі свого боку, Ю. Соколенко стверджує, що це право людини на здобуття чітко окресленого обсягу якісних знань, умінь і навичок, професійної кваліфікації, розвитку її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей та збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного і духовного потенціалу особи, набуття нею встановлених державою освітніх рівнів [4].

Водночас, ряд вчених, серед яких О.В. Дробиш вказують, що право на вищу освіту є суб'єктивним правом яке полягає в реально існуючій, гарантованій державою і міжнародним співтовариством фактичній можливості особи набувати необхідні знання і компетентності в особистих інтересах та інтересах суспільства і держави [5].

На думку вітчизняного дослідника М.О. Русіна, право на вищу освіту слід визначати як правосуб'єктність особи із набуття у закладі вищої освіти знань, умінь, навичок, компетентностей, які відповідають кваліфікації фахівця певного рівня вищої освіти у відповідній галузі знань та визначаються державними стандартами [6].

Аналіз наявної юридичної літератури з освітлюваного питання засвідчив, що більшість вчених-правників під правом на вищу освіту розуміють гарантовану державну можливість особи, яка вже має необхідний рівень базової освіти, одержати у закладі вищої освіти або науковій організації за встановленими освітніми програмами і стандартами фахові знання, навички, вміння, компетентності і їх офіційне визнання задля задоволення потреб суспільства і держави у підготовці фахівців вищої кваліфікації, а також особистості в інтелектуальному, культурному і моральному розвитку з метою реалізації здобутих навичок та знань [7; 8].

Ми ж зі свого боку, погоджуємося із викладачею позицією, вважаємо, що право на вищу освіту є складним та комплексним правовим явищем якому притаманне широке коло ознак які мають як соціальне так і правове значення. Водночас, будучи складовою системи основних прав і свобод людини і громадянина, праву на вищу освіту притаманні загальні ознаки, які закріплюються нормами Основного Закону України (ст. 53) та впливають на формування цілісної системи прав.

Право на освіту (вищу освіту) є одним із елементів конституційно-правового статусу людини і громадянина за своєю правовою суттю це право є невідчужуваним його не можна передати іншій особі або успадкувати, також від нього не можна відмовитися, що дозволяє віднести його до при-

родних прав людини і громадянина. Природне право безпосередньо пов'язане з освітніми свободами, зокрема, особа має свободу вибору професії, форми та місця навчання. Освіта повинна бути безоплатною, загальнодоступною та ґрунтуватися на гуманістичних засадах.

Загалом, сучасна наука конституційного права розглядає право на освіту (вищу освіту) в аспекті становлення прав «другого покоління». Так, загальне визнання на рівні міжнародного співтовариства цих прав відбулося в положеннях Загальної декларації прав людини (1948 року). Виокремлення прав другого покоління стало передумовою для переосмислення підходів щодо концептуального розуміння інституту прав людини і громадянина. За таких умов починає формуватися позитивне розуміння свободи як можливості здійснення своєї волі нарівні з іншими людьми.

В умовах сьогодення право на вищу освіту віднесено Конституцією до основних прав і свобод людини і громадянина, таким чином, з боку держави йому надається виключне значення. Відповідно цьому праву характерні всі якості конституційних прав, зокрема, воно забезпечене і гарантоване державою (ст. 3, 22, 55, 64, 102), має підвищений рівень захисту з боку держави (ст. 21, 22, 24, 55), є невідчужуваним (ст. 21), та належить кожному (ст. 53). Крім того, право на вищу освіту закріплено у низці міжнародно-правових документів. Звертаючись до конституційних положень, зазначимо, що відповідно до статті 9 Конституції України міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. З урахуванням вище зазначеного, є підстави зробити висновок, що право на вищу освіту є конституційним правом.

Не викликає сумніву твердження, що всі права та свободи перебувають у тісному взаємозв'язку. У свою чергу право на вищу освіту займає особливе місце у системі прав і свобод людини та громадянина і має складні зв'язки з останніми. Так, для здійснення низки прав і свобод реалізація права на вищу освіту є базовою умовою, прикладом може слугувати право на працю, що включає можливість вибору професії та роду трудової діяльності, яку громадянин вільно обирає або на яку вільно погоджується (ч. 1 ст. 43 Конституції); право на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (ст. 48 Конституції); право на вільний та всебічний розвиток особистості (ст. 23 Конституції). Водночас, без цілого комплексу окремих прав і свобод неможливо, у повній мірі скористатися та реалізувати право на вищу освіту. Зокрема, у цьому контексті слід згадати майже всі особисті права – право на життя (ст. 27); свобода пересування, вільний вибір місця проживання (ст. 33);

право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань (ст. 34); свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності (ст. 54) тощо. Наголосимо, що система прав і свобод людини і громадянина характеризується стабільністю відповідних правових приписів. Зокрема, з одного боку ст. 22 Основного Закону встановлює, що перелік прав і свобод людини і громадянина не є вичерпним, з іншого передбачається, що конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. Також визначено, що уразі прийняття нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. Крім того, Конституцією встановлюються гарантії судового захисту порушених прав і свобод (ст. 55).

З огляду на зазначене, слід погодитися з позицією М.О. Тимошенко, яка вважає обґрунтованою тезу, що в ракурсі конституційного забезпечення прав людини освіта є невід'ємною частиною практично всіх прав людини і громадянина, оскільки без достатнього рівня інтелектуального розвитку, компетенцій, навичок, знань людей неможливі реалізація та гарантування жодного права чи громадянської свободи. Дослідниця зазначає, що у цьому випадку, простежується чіткій соціально-правовий взаємозв'язок між реалізацією права на освіту, зокрема вищу, і належною реалізацією цілого комплексу інших конституційних прав людини і громадянина [2]. Дійсно, представлені обґрунтування знаходять своє підтвердження у процесі життєдіяльності окремої особи, оскільки наявність цензу вищої освіти є необхідною передумовою для зайняття особою багатьох соціально значимих посад [9].

Слушним є висновок О.Ф. Мельничук, що «між правом на освіту та іншими конституційними правами існує тісна взаємодія, яка виражається в їх взаємообумовленості, гарантуванні одним правом іншого. Зазвичай, цей взаємозв'язок настільки сильний, що іноді не можна надати перевагу одному з прав, визначаючи рівень виконання гарантійної місії щодо іншого» [10].

У продовження наведеного твердження зауважимо, що сучасна правова наука знаходиться у пошуку загальних підходів до підстав класифікації прав і свобод людини і громадянина. Досліджуючи цю проблематику вчені беруть за основу різні критерії, однак здебільшого перевага віддається поділу права за сферами суспільного життя. Водночас різноманіття та багатомірність самих правовідносин створюють умови для наукового обґрунтування різних підходів щодо видової класифікації права за означеною підставою.

Так, більшість вітчизняних теоретиків класифікують права людини і громадянина на громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні. Така позиція висловлена у науковому доробку В. Ф. Погорілка, О. М. Гончаренка, О. Ф. Скакун та В. Л. Федоренка [11, 12, 13].

Зі свого боку, такі вчені, як А. Колодій та А. Олійник виділяють у самостійні групи фізичні, політичні, економічні, соціальні, екологічні, сімейні, культурні, особисті права. Дослідники зазначають, що підставою для такої класифікації є розділ другий Основного Закону України [14].

Аналізуючи суспільні правовідносини П. Рабинович пропонує поділяти основні права людини на фізичні, особистісні, культурні, економічні, політичні. Цікавою є позиція науковця щодо розуміння природи соціальних прав. На думку П. Рабиновича, всі права у широкому сенсі є соціальними як за змістом так і за засобами їх здійснення, бо вони зумовлені соціумом [15].

Що ж стосується визначення місця права на освіту (вищу освіту) у класифікації прав людини то більшість згаданих нами дослідників відносять його до групи культурних прав. Деяко відрізняється позиція О. Скакун, на думку дослідниці, право на освіту (вищу освіту) слід вважати не лише культурним, а й соціальним правом [13].

Аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, що стосуються окресленої проблематики засвідчив відсутність однастайності щодо визначення місця права на освіту (вищу освіту) в системі прав людини і громадянина. Загалом науковці пропонують відносити право на освіту (вищу освіту) до групи культурних прав; соціально-культурних прав; соціально-економічних прав. Окремі дослідники переконанні, що це право належить до культурних, соціальних та економічних прав. Така позиція обумовлена тим, що межа яка існує між групами прав умовна, оскільки вони утворюють єдину, комплексну систему [9; 16; 17].

В українській науці конституційного права склався загальний підхід за яким право на освіту (вищу освіту) вважається культурним правом. Крім того, це право є основним серед групи культурних прав, що зумовлено його функціональним призначенням в контексті засвоєння та подальшого розвитку духовних здобутків народу та людства.

Зокрема О.Ф. Скакун зазначає, що за своїм змістом культурні права і свободи – суб'єктивні права людини в культурній (духовній, ідеологічній) сфері, це – певні можливості доступу до духовних здобутків свого народу і всього людства, їх засвоєння й участь у подальшому їх розвитку [13]. Враховуючи зміст та значення цих прав метою їх реалізації є сприяння духовному розвитку особи та формуванню національної ідеології як суспільного феномена.

Слушними на наш погляд, є характеристики наведенні О.Ф. Мельничук щодо спорідненості права на освіту (вищу освіту) з культурними правами, серед них: розвиток творчого потенціалу людини, пізнання і самопізнання суспільства, соціальних груп, окремої людини, передання соціальної інформації, досвіду, створення для людини цінних орієнтирів у суспільстві [18].

Ми зі свого боку, поділяємо науковий підхід вітчизняних вчених щодо віднесення конституційного права на вищу освіту до групи культурних прав людини і громадянина [19]. Водночас, враховуючи феномен вищої освіти, його реалізація потребує матеріальної, а іноді і духовної підтримки з боку держави, за таких умов доцільно розглянути правонавищу освіту як категорію соціальних прав.

Заслугує на увагу позиція С.М. Сивця, який вважає, що «освіта є важливою умовою і фактором життєдіяльності суспільства і однією з основних цілей здійснення соціальної політики держави» [20]. Вчена М.В. Смірнова наголошує, що «з одного боку забезпечення громадян певним базовим рівнем освіти є обов'язком держави яка проголосила себе соціальною, а з іншого боку, існує так зване «соціальне замовлення» на освіту, або запит суспільства на певні спеціальності» [21].

Слід погодитися з думкою, що основну якість соціальних прав можна визначити через призму соціально-економічного розвитку держави. Отже, проголошення конституційного права на вищу освіту без наявності в державі системи вищої освіти діяльність якої гарантована державою є сумнівним. Конституційному праву на вищу освіту кореспондує обов'язок держави, що охоплює правотворчу, правозастосовну та правоохоронну сфери діяльності, а це, в свою чергу передбачає прийняття необхідних нормативно-правових документів (ст. 75 Конституції), неухильне виконання вимог закону (ст. 8, 68 Конституції), забезпечення охорони та захисту права у випадку його порушення (ст. 55 Конституції).

На думку Голови Конституційного Суду України Шевчука С.В., конституційне право на освіту (вищу освіту) є одним із найважливіших соціально-культурних прав людини. «Без освіти, яка є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства, не було би держави. Забезпечення та захист конституційних прав і свобод людини й громадянина, зокрема права на освіту, є обов'язком держави. Про це неодноразово у своїх рішеннях наголошував Конституційний Суд України» [22].

Враховуючи наведенні правові та наукові позиції робимо висновок, що право на вищу освіту може бути віднесеним до групи соціальних прав. Його соціальні якості проявляються в універсальному характері. Ми ж зі свого боку, розглядаємо право на вищу освіту як комплексний феномен

який відносимо до груп культурних і соціальних прав людини та громадянина. Водночас, вважаємо, що є всі передумови які дозволяють вести науковий дискурс щодо віднесення цього права до категорії економічних прав.

Загальновизнаною більшістю дослідників є характеристика конституційних прав як суб'єктних. Такий підхід означає, що конституційні права є індивідуальними та належать не лише всім, а й кожному окремо.

Обґрунтуванням такої позиції може бути думка, висловлена вченими Ю.М. Тодикою, О.Ю. Тодикою, які вбачають за доцільне визначити суб'єктивний характер конституційних прав, оскільки вони належать кожній особі, є її власними правами і свободами [7]. Погоджуємося з точкою зору В. Боняк, яка за змістовим критерієм відносить право людини і громадянина на освіту до суб'єктивних прав [9].

Так, сучасна загальна теорія права надаючи визначення поняття суб'єктивного права виходить з того, що суб'єктивне право – вид і міра дозволеної поведінки суб'єкта права, що встановлена юридичними нормами для задоволення його інтересів і забезпечується державою [10].

Також в юридичній літературі суб'єктивні права визначаються як конкретні правомочності, що виникають у індивідуально визначеного суб'єкта на основі норм об'єктивного права. Іншими словами, це ті юридичні можливості, що безпосередньо впливають із загальних, абстрактних правил поведінки, встановлених законодавцем [7].

Як зазначає Н.І. Мотузов, «беззаперечним і безсумнівним залишається одне – право завжди означає для особи певну правову можливість, дозвіл, правомочність, особливий дозвіл або повноваження, які виходять від держави і гарантуються нею. Ця ознака є родовою, загальною для всіх типів суб'єктивного права; різниця лише в обсязі, характері та ступені гарантування цих можливостей» [23].

Серед науковців також виокремлюється думка, про те, що конституційні права передбачають тривалі правовідносини між державою, людиною та громадянином [24; 25].

Підтримуємо позицію, що конституційні права і свободи громадянина є його правами, якими він володіє постійно, тобто до вступу в конкретні правовідносини. При цьому необхідно пам'ятати не лише про гарантії цих прав, а й про специфіку їх змісту. Обидва ці аспекти слід брати до уваги, коли йдеться про конституційні права і свободи як особливий різновид суб'єктивних прав громадян [7]. Вважаємо, що викладене у повній мірі стосується конституційного права на вищу освіту.

Соціальна цінність конституційного права на вищу освіту для особи зумовлена наданням індивіду певних можливостей і свобод для задоволення своїх освітніх потреб. Реалізація цього

права гарантована державою через розгалужену систему органів державної влади, місцевого самоврядування, мережу ВНЗ різних форм власності, спрямована на здобуття відповідного рівня освіти, виховання особистості, залучення людини до національної і світової наукової та культурної спадщини з метою гармонійного та прогресивного розвитку як кожної особистості окремо, так і суспільства в цілому [9].

Ми ж зі свого боку вбачаємо, що *суб'єктивне право на вищу освіту є юридично забезпеченою та гарантованою державою можливістю особи здобувати знання, особистісні властивості та компетентності у власних та суспільних інтересах*. У свою чергу конституційно-правові гарантії щодо регулювання, забезпечення та захисту права людини та громадянина на вищу освіту є універсальною умовою для реалізації кожною особою свого права на вільний розвиток своєї особистості.

Висновки. За наслідком здійсненого аналізу доктринальних підходів до визначення поняття та змісту права на вищу освіту слід зробити наступні висновки.

Право на вищу освіту доцільно розглядати як суб'єктивне право особи, що є юридично забезпеченою та гарантованою державою можливістю особи здобувати знання, особистісні властивості та компетентності у власних та суспільних інтересах. Вказане право є елементом конституційно-правового статусу особи та складовою конституційного права на освіту котре, в свою чергу, входить до системи основних прав і свобод людини і громадянина.

Перебуває в безпосередньому взаємозв'язку з особистими, політичними, економічними, соціальними і культурними правами. Крім того, є універсальним, оскільки йому характерні ознаки різних прав і свобод.

Література

1. Якушина О.С. Поняття та зміст конституційного права на освіту. *Проблеми законності*. 2018. Вип. 140. С. 44-50;
2. Тимошенко М.О. Екологічний зміст права на вищу освіту. *Екологічне право України*. 2018. № 1-2. С. 36-40.
3. Павлюх О. Право на освіту: міжнародний та національний вимір (в контексті аналізу міжнародних договорів та національних нормативно-правових актів). *Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту*. 2014. Вип. 24. Том 4. С. 178-181.
4. Соколенко Ю., Борисенко Ю. Современный кризис: трудовая миссия профессионального образования. *Новий колегіум: науковий інформаційний журнал*. 2009. № 4. С. 6-16.
5. Дробыш О.В. Понятие, содержание и структура конституционного права на высшее образование. *Журнал Белорусского государственного университета. Право*. 2017. № 1. С. 31-39.
6. Русін М. Поняття та структура адміністративних правовідносин в галузі вищої освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 12/2017. С. 183-187.
7. Тодыка Ю.Н. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине. Монографія. Київ: Вид. дім «Ін Юре». 2004. С. 368.
8. Шевчук С. Концепція позитивних обов'язків держави у практиці Європейського суду з прав людини. *Право України*. 2010. № 2. С. 55-64.
9. Боняк В.О. Конституційне право людини і громадянина на освіту та його забезпечення в Україні. Дис. канд. юр. наук. Київ. 2005. С. 205.
10. Мельничук О.Ф. Конституційно-правове забезпечення права на освіту в Україні в контексті Європейського досвіду. Дис. ... доктора юр. наук. Київ. 2015. С. 459.
11. Погорілко В.Ф. Конституційне право України. Академічний курс. Підручник. Т-2. Київ. Юридична думка. 2006. С. 544.
12. Гончаренко О.М. Права людини в Україні. Київ. Знання. С. 207.
13. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. Харків. Консум. 2001. С. 656.
14. Колодій А.М. Права людини і громадянина в Україні. Київ. Юрінком Інтер. 2003. С. 336.
15. Рабінович П. Соціальне право: деякі питання загальної теорії. *Право України*. 2003. № 1. С. 104-107.
16. Романенко К.М. Конституційне право громадянина на освіту в Україні: стан і тенденції розвитку. Дис. ... канд. юр. наук. Запоріжжя. 2008. С. 213.
17. Стульникова О.В. Конституционное право граждан на образование и проблемы его реализации в субъектах Российской Федерации. Дис. ... канд. юр. наук. Пенза. 2008. С. 255.
18. Мельничук О.Ф. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина. *Правничий вісник університету «Крок»*. 2011. Вип. 8. С. 16-22.
19. Алебастрова И.А. Социальные права: конституционные обещания или приведения? *Государство и право*. 2010. № 4. С. 1040.
20. Сивец С.М. К вопросу о конституционно-правовой природе принципов государственной социальной политики в сфере образования. URL: <http://ctnter.gov.by/articlSivets2.html>.
21. Смирнова М.В. Конституционное право на образование и гарантии его реализации в средних и высших профессиональных учебных заведениях в России. Автореф. дис. ... канд. юр. наук. Москва. 2009.
22. Конституційний діалог: доступність і якість вищої освіти URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/konstytuciynyy-dialog-dostupnist-ta-yakist-vyshchoy-osvity>.
23. Мотузов Н.И. Личность. Права. Демократия. Теоретические проблемы субъективного права. Саратов. 1972.
24. Алексеев С.С. Теория права. 2-е изд., перераб. и доп. Москва. 1995.
25. Василевич Г.А., Шевцова А.В. Права человека. Минск. 2006.

Анотація

Діхтярук А. Б. Поняття та зміст конституційного права на вищу освіту. – Стаття.

Розглянуто науково-теоретичні підходи до термінологічного визначення поняття права на вищу освіту. Проаналізовано зміст конституційного права на вищу освіту. Досліджено взаємозв'язок права на вищу освіту з низкою інших прав та свобод людини і громадянина.

Ключові слова: права людини, конституційне право на вищу освіту, суб'єктивне право на вищу освіту; зміст конституційного права на вищу освіту.

Аннотация

Дихтярук А. Б. Понятие и содержание конституционного права на высшее образование. – Статья.

Рассмотрены научно-теоретические подходы к терминологическому определению понятия права на высшее образование. Проанализировано содержание конституционного права на высшее образование.

Исследовано взаимосвязь права на высшее образование с рядом других прав и свобод человека и гражданина.

Ключевые слова: права человека, конституционное право на высшее образование, субъективное право на высшее образование, содержание конституционного права на высшее образование.

Summary

Dikhtyaryuk A. B. The concept and content of the constitutional right for higher education. – Article.

Scientific and theoretical approaches to the terminological definition of the concept of right for higher education are considered. The content of the right to higher education is analyzed. The interrelation of the right to higher education with other human rights and freedoms is investigated.

Key words: human rights, constitutional right for higher education, subjective right for higher education, content of the constitutional right for higher education.